

Decentrale overheden en het Verdrag van Lissabon

Voor decentrale overheden brengt het Verdrag van Lissabon enkele veranderingen.

Belangrijkste veranderingen rondom de positie van decentrale overheden

1. Lokaal en regionaal zelfbestuur

Met ingang van 1 december 2009 maken decentrale overheden formeel deel uit van de inrichting van het bestuur van de EU. Het beginsel van lokaal en regionaal zelfbestuur wordt voor het eerst vastgelegd in een Europees Verdrag.

2. Consultatie

In de toekomst worden decentrale overheden en hun koepels vaker door de Europese Commissie geconsulteerd over Europese wet- en regelgeving die zij moeten (gaan) uitvoeren. In het verdrag van Lissabon is tevens vastgelegd dat de Europese Commissie wordt verplicht de financiële en administratieve lasten voor decentrale overheden als gevolg van nieuwe wetgeving, waar mogelijk, te beperken.

3. Regionaal beleid

'Territoriale samenhang' wordt voortaan, naast economische en sociale samenhang, als doelstelling van de Unie bestempeld. Daardoor krijgt het regionaal beleid een grondslag in het Verdrag.

Deze doelstellingen zijn gericht op het verminderen van de ontwikkelingsverschillen tussen de regio's in de EU. Het regionaal beleid is met de financieringsmogelijkheden uit de Structuurfondsen het belangrijkste instrument van de EU om deze doelstellingen te verwezenlijken. Door het toevoegen van de territoriale dimensie kan het regionaal beleid zich nog sterker richten op het wegnemen van de verschillen tussen bijvoorbeeld de grote stedelijke gebieden en de meer afgelegen regio's binnen de EU.

4. Subsidiariteit en evenredigheid

De definitie van het subsidiariteitsbeginsel, dat garandeert dat de Unie alleen optreedt als dat noodzakelijk is en dat beslissingen op het meest geschikte overheidniveau worden genomen, wordt verbreed. Het subsidiariteitsbeginsel omvat voortaan de lokale en regionale overheidsniveaus. Er is nu specifiek vastgelegd dat de EU geen actie mag nemen op terreinen waar regionale en lokale overheden dit beter kunnen. De nationale parlementen controleren de juiste uitvoering van dit beginsel door middel van een 'subsidiariteitstoets'. Zij beoordelen daarbij of de uitvoering van het voorstel op het juiste overheidniveau plaatsvindt. Als zij van mening zijn dat de Commissie in haar voorstel te weinig rekening houdt met het subsidiariteitsbeginsel, kunnen zij bezwaar indienen en wordt het voorstel mogelijk herzien.

Het Comité van de Regio's, dat namens lokale en regionale overheden adviezen geeft aan de Europese Commissie en aan het Europees Parlement, heeft voortaan het recht om bezwaar te maken bij het Europees Hof van Justitie over inbreuken op het subsidiariteitsbeginsel of als zijn recht om geconsulteerd te worden op relevante terreinen niet wordt gerespecteerd. Ook kan het Comité vaker door het Europees Parlement geraadpleegd worden bij bijvoorbeeld nieuwe Commissievoorstellen.

5. Diensten van algemeen (economisch) belang

De status van diensten van algemeen (economisch) belang is voor het eerst vastgelegd in het Verdrag. In een nieuw Protocol (nr. 9) bij het verdrag staan de rol en bevoegdheden van nationale, regionale en lokale overheden vastgelegd voor wat betreft diensten van algemeen (economisch) belang (DA(E)B), ook wel 'publieke diensten' genoemd. Daarmee wordt de bevoegdheid van (decentrale) overheden erkend om DAEB, bijvoorbeeld openbaar vervoer of sociale woningbouw, te 'verrichten, machtigen en organiseren'. De niet-economische diensten van algemeen belang, zoals politie of drinkwatervoorziening, worden niet beïnvloed door bepalingen van het Verdrag. Voor DAEB, die in concurrentie met marktpartijen worden aangeboden, gelden nog steeds de Europese regels voor mededinging en interne markt. Het Protocol is vooral vanuit politiek oogpunt van belang; het brengt echter geen wijzigingen in de juridische status van DAEB.

Met het Verdrag van Lissabon zijn de rol en positie van decentrale overheden binnen de EU beter vastgelegd.

Reactie decentrale overheden

Het Comité van de Regio's (CvdR) reageerde positief op het Verdrag van Lissabon gezien de institutionele rechten van lokale en regionale overheden die erin zijn opgenomen. Onder deze rechten vallen de erkenning en eerbiediging van lokaal en regionaal zelfbestuur, de erkenning van territoriale cohesie als doelstelling van de EU en het recht van het CvdR om schendingen van de naleving van het subsidiariteitsbeginsel voor het Europees Hof van Justitie te brengen.

De definitie van het subsidiariteitsprincipe wordt vastgelegd in het desbetreffende Protocol, dat aan het Verdrag is gehecht.

Het Protocol over diensten van algemeen belang, dat aan het Verdrag is gehecht, erkent de rol van lokale en regionale overheden bij het beheren van dergelijke diensten, aldus het CvdR. Het CvdR sprak de wens uit dat hiermee de juridische onzekerheid, die momenteel op dit gebied speelt, wordt weggenomen.

Ook de overkoepelende organisatie van decentrale overheden in Europa (Council of European Municipalities and Regions - CEMR) heeft gesteld het Verdrag van Lissabon 'een grote stap vooruit' te vinden voor lokale en regionale overheden in Europa. Tevens onderstreept een nieuw Protocol over publieke diensten of 'diensten van algemeen belang' dat de EU de bevoegdheden van decentrale overheden bij het verrichten, machtigen en organiseren van deze diensten moet respecteren, aldus CEMR.

Meer informatie:

[Factsheet Het Lissabonverdrag en decentrale overheden](#)

[Reactie CEMR](#)